

Metodická práce

Plánování a organizace vodáckých výletů
Před vyplutím

Vratislava „Áťa“ Darebná

T. K. Průzkumník

Kolín 2013

Obsah

Obsah	2
Úvod.....	3
Dlouhodobé plánování	4
Plán akce	5
Volba řeky	5
Volba plavidla	5
Úvodní kurz.....	8
Organizace na vodě.....	10
Literatura.....	11
Přílohy.....	12

Úvod

Dostala se vám do ruky krátká práce, která je určena především vedoucím klubu, ale druhořadně i jakékoliv jiné osobě, která se rozhodla seznámit své kamarády, či svěřené osoby se zážitky, které přináší vodní turistika. Tedy někomu, kdo uvažuje o zařazení vodáckých výletů do programu, chtěl by takový výlet zorganizovat, ale zatím nevěděl, jak na to.

Samozřejmě, že tato příručka z osoby, která nikdy nebyla na vodě, neudělá vodáka, který by mohl vzít na vodu další kamarády, nebo snad děti. Je určena jedinci, který je již se základy vodní turistiky seznámen, řeku již mnohokrát splouval a cítí, že by dokázal převzít zodpovědnost za hladký průběh oddílové akce na vodě. Tato krátká práce přináší tedy alespoň základní postup pro vedoucího, který se na vodácký výlet chystá: jak vše dopředu promyslet, akci zabezpečit, vhodně zvolit řeku a úsek řeky, jaké vybavení si opatřit, jak provést úvodní vodácký kurz a vymezit základní pravidla organizace na řece.

O samotném průběhu vodácké akce tato práce nevypovídá, rozsah práce neumožňuje věnovat se problematice organizace na vodě do hloubky. Práce se věnuje přípravě a plánování vodáckých akcí a přináší čtenáři osvědčený postup při přípravě akce až do okamžiku vyplutí.

Dlouhodobé plánování

V počátku musím věnovat krátkou kapitolu podmínkám, které předpokládá plánování akce vodní turistiky. Především je rozdíl, zda chceme na vodu vzít své plnoleté kamarády, nebo děti či mládež z oddílu, za které v době akce zodpovídáme.

První varianta je klasická situace, kdy se skupina kamarádu kolem jednoho či více zkušených vodáků dohodnou, že by chtěli zažít vodácký výlet. Plánování a organizace je pak logicky přenechána nejzkušenějšímu kamarádovi. Ten může doporučit vhodnou řeku, kde si půjčit loď, poradit s přípravou dalšího vybavení i vodáckého ošacení.

Jinou možností je uvažovat o tom, zda chcete vzít na vodu děti, za které přejímáte zodpovědnost v době, kdy nejsou s rodiči. Přestože vodácký výlet může být krátký, jednodenní, nemá cenu podcenit zabezpečení akce. Za standardní bezpečnostní opatření při akcích vodní turistiky se považuje stanovisko České rady dětí a mládeže v publikaci *Bezpečnostní pravidla činností s dětmi a mládeží*:

„Pro vodácké akce musí vedoucí absolvovat zvláštní školení bezpečnosti práce a získat příslušnou kvalifikaci cvičitele či vedoucího vodní turistiky. Na každých 5 účastníků mladších 18 let musí být jeden kvalifikovaný plnoletý vedoucí.“

Takže pokud opravdu uvažujete o zařazení akcí vodní turistiky do vašeho oddílu, nezbyvá Vám, než nabídnout Vaším plnoletým vedoucím a zkušeným vodákům některý kurz vodní turistiky. Po absolvování kurzu vedoucí obdrží licenci instruktora vodní turistiky. Osobně doporučit mohu kurz od Ingetour:

„Pětidenní náročný program (na vodě i ve vodě) prověří Vaše vodácké dovednosti a zkušenosti. Je určen jak pro začátečníky, kteří zde mohou získat nové zkušenosti, tak pro pokročilé, kteří zde mají možnost konfrontovat své dovednosti se zkušenými instruktory.“ (www.ingetour.cz)

Máte samozřejmě i více možností, třeba uspořádat vodáckou akci pro rodiče s dětmi, kde bude hlavní vedoucí akce hrát pouze roli průvodce a organizátora, ale ne kvalifikovaného instruktora. Každý krok je však potřeba zvažovat a zdůraznit vaši roli ještě před akcí a na začátku akce. Pokud akci povedete jen jako vodácký průvodce, měli byste na začátku kurzu sepsat papír, že nepřebíráte za účastníky zodpovědnost a že jsou na akci na vlastní riziko.

Plán akce

Nyní už můžete přistoupit k plánování konkrétní vodácké akce. V první řadě si zvolte vhodný termín. Nezapomeňte, pokud si půjčujete lodě v půjčovně, objednávku musíte zajistit hodně dopředu. Zaměstnanci půjčovny Samba a cestovní agentury POVODA působící na Sázavě a Otavě shodně tvrdí: „nejrušnější je červen, kdy máme spoustu školních výletů. To jsou potřeba všichni instruktoři a na řekách kolují snad všechny lodě.“ Naopak na jaře, či začátkem května a potom na konci léta je možné, že si lodě opatříte až na místě.

Volba řeky

Pokud jedete někam s dětmi, nejlépe volte řeku kterou znáte, víte, kde jsou nebezpečné jezy, a které se dají sjet, kde zastavit na jídlo apod. Jestli jste natolik zkušený vodáci, že si troufnete objevit novou řeku, nezapomeňte volit podle odpovídající úrovně ostatních zúčastněných. Z českých řek vybírejte například mezi Otavou, Vltavou, Ohří, Beroukou a Moravou na Slovensku zkuste Hron.

Volba plavidla

Prováděcí předpis (vyhl. č. 344/1991 sb.), neboli Řád plavební bezpečnosti uvádí: „vůdce malého plavidla odpovídá za provozně-technický stav plavidla, za jeho posádku i za ostatní osoby na plavidle. Odpovídá za to, že malé plavidlo není přetěžováno a že osoby na něm jsou správně rozmístěny.“

Kde ale vhodné plavidlo sehnat? Samozřejmě, že můžete mít spoustu známých, kteří vám lodě i veškeré potřebné vybavení zapůjčí, možná i váš oddíl nějakou kánoí, či raft vlastní. Ovšem v případě vlastního vybavení, či zapůjčení vybavení od známých stojíte před další otázkou, jak dovést materiál až na místo plavby. Tedy nelze, než si sehnat také doprovodné vozidlo, pokud se jedná o převoz kánoí, tak i s vlekem a také oprávněným řidičem. Jinou variantou je využít služby některých vodáckých půjčoven přímo na řece. Když si porovnáte pro a proti, pravděpodobně dojdete k závěru, že tato možnost je mnohem jednodušší a často i levnější. S dětmi se na výlet dopravíte vlakem nebo autobusem a veškeré vybavení dostanete až na místě.

Druh plavidla volíme s ohledem na počet účastníků, řeku, kterou máme v úmyslu splout, respektive úsek řeky, ale i z hlediska přístupu k plavbě – zda výlet chápeme spíše jako „sportovní akci“ nebo „akci společenskou“. Každá loď má tři základní vlastnosti. Ptáček (2006, s. 24) jmenuje: rychlost, obratnost a stabilitu. Uvádí dále, že žádná loď nenabízí 100% naplnění všech těchto vlastností. Vždy je jedna na úkor druhé. Pokud chceme rychlejší loď, nemůžeme od ní očekávat příliš velkou stabilitu a naopak když chceme loď, která se nepřevrhne, logicky, volíme loď hůře ovladatelnou a s pomalejším tempem.

Ideální kombinaci stability, ovladatelnosti i rychlosti nabízí pro začínající vodáky plastová kánoe Samba¹. Kánoe je vyráběna z kvalitního plastu, a toto plavidlo je takřka nerozbitné. Samotní zaměstnanci vodácké půjčovny Samba na Sázavě tvrdí, že loď nelze rozbít, toto vědomí jim ulehčuje manipulaci s loděmi při každodenním nakládání a vykládání z vleku (kluci z půjčovny shazují lodě až z vrchu vleku, lodím se nic nestane). Lodě jsou těžké, ale není třeba je přenášet, všude je možnost je táhnout. Pokud hrozí, že bude v řece málo vody a budou vyčnívat kameny, nemusíte se s plastovou kánoí bát, že byste ji nějak poničili. Za této situace rozhodně není dobrou volbou nafukovací raft, v místech kde je málo vody musíte raft přenášet a nelze ho táhnout, jako plastovou kánoi. Plastové kánoe jsou lodě, vhodné téměř pro každou turisticky zpřístupněnou řeku, vhodné pro začátečníky i zkušené vodáky. Kromě stabilní Samby se v půjčovnách můžete setkat nejčastěji s kánoí Vydrou, která je lehčí, rychlejší ale méně stabilní. Je tudíž vhodnější pro zkušenější vodáky, se sportovnějším přístupem k vodácké akci.

Samozřejmě v případě, že voda teče více, můžete vyzkoušet plavbu na raftu². Výhodou pro vás bude skutečnost, že jste všichni více pohromadě a například tři rafty na řece se vám lépe ohlírají než jim poměrných devět kánoí. Navíc přeprava sfouknutých raftů je ve větším počtu účastníků mnohem jednodušší. A dovést si vlastní raft je možnost, jak se vyhnout službám vodáckých půjčoven. Ovšem, jak už jsem uvedla, raft se nedá použít kdykoliv, na stojaté vodě se budete poměrně nudit, pádlování je hodně zdlouhavé a raft je těžkopádný. Za nižšího stavu vody budete muset přetahovat všechny jezy, které byste s kánoí mohly sjet, a nakonec hrozí, že

¹ Obrázek č. 1 v příloze

² Obrázky č.2 (asymetrický tvar raftu – špička) a č.3 (symetrický tvar raftu – špička i zadek stejný tvar) v příloze

často budete muset z lodí vsávat a raft nosit v úsecích, kde bude málo vody, kde by kánoe proplula, nebo by se dala lehce přetáhnout.

Úvodní kurz

Před vyplutím je nutné, udělat si s účastníky výletu krátký úvodní kurz. Ten by měl být pro zkušenější vodáky zopakováním pravidel na vodě, známých pojmů a hesel. Pro nováčky pak nezbytnou přípravou a seznámením s veškerým vybavením, technikou plavby a organizací skupiny na řece. Samotný vedoucí výletu si též udělá obrázek o složení skupiny, už během tohoto kurzu zjistí, kdo už na vodě byl a kdo je na řece poprvé.

Tento úvodní kurz je dobré udělat těsně před vstupem do lodí a spojit je s nácvikem techniky pádlování. Nejlépe tedy bude, když už předem si rozdělíte pádla, vesty a lodě a budete mít před sebou posádky jednotlivých lodí připravené k odplutí.

Na začátku kurzu, pokud se vzájemně neznáte, představíte sebe, jako osobu, která povede plavbu a také sebe navzájem (pokud se skupina nezná). Neměl by chybět vodácký pozdrav: „Ahoj!“. Tento úvod je nutný začít velmi sebevědomě, je nutné, aby všichni, kdo se vodáckého výletu zúčastní, měli jasno v tom, kdo povede plavbu a kdo rozhoduje o veškeré organizaci.³

Poté je důležité posádky seznámit s vybavením, které budete na řece používat. Především jim ukážeme jedno z plavidel, které máme během úvodního kurzu už na ukázkou k dispozici. Ať už to je kánoe, nafukovací kánoe nebo vícemístný raft, popíšeme dětem jeho části, kde má plavidlo špičku a kde zád' a zároveň vysvětlíte pojmy háček a kormidelník a jejich role, rozdělení zodpovědnosti.

Ukážeme dětem pádlo⁴, vysvětlíme, že se skládá z hlavice, žerdi a listu. Zkontrolujeme, že všichni mají vyhovující velikost pádla, které dosahuje do úrovně mezi bradou a očima. Zároveň upozorníme na plovací vestu⁵, ta plní svůj účel jen pokud je dobře zapnutá a utažená, v chladnějším počasí nás hřeje a při vyklopení nás pomůže nést nad hladinou a také chrání tělo při nárazech na kameny.

3

V případě dětí, které jinak též vedete i v oddíle je to samozřejmé. Pravidlo jednotné organizace vůdčí osobou musí ale platit, i kdyby vás jelo dospělých více. Hned v úvodu musí být vymezena vaše role jako velitelská.

⁴ Obrázek č. 4 v příloze

⁵ Obrázek č. 5 v příloze

Dětem ukážeme jak si do lodě sednout. Na souši to sice vypadá trochu vtipně, ale pro nezkušené vodáky není první nástup do lodě na vodní hladině vůbec jednoduchý, proto ukážku, jak správně nastoupit rády uvítají. Vysvětlíte, že povinností háčka je podržet loď kormidelníkovi, dokud nenastoupí. Kormidelník by měl sedět v lodi první, protože, pokud by se něco stalo a loď odplula od břehu, kormidelník může pádlovat zpátky, kdežto samotný háček si samotný v lodi neporadí. Potom se kormidelník přidrží pádlem u břehu a zajistí stabilitu lodě, aby mohl nastoupit i háček. Také do raftu nastupuje první kormidelník a postupně zbytek posádky odzadu. V raftu se sedí na okrajích s nohama v páscích. Ty tam jsou proto, abychom se nebáli naklonit k vodě při záběru, bez toho, abychom vypadli.

V této fázi, když už dokážeme do lodi nastoupit, můžeme přikročit k technice pádlování, zatím stále na suchu. Háček potřebuje znát především dva základní záběry, klasický záběr vpřed a kontra záběr, když potřebujeme loď zastavit a couvat. Háček je motor lodi, jeho úkolem je držet tempo pádlování a záběry dělat pravidelně, změna rytmu může totiž méně zkušeného kormidelníka rozhodit tak, že se mu vychýlí špička a těžko ji vrací do rovné polohy. Povinností háčka je také hlásit překážky v řece a při zastavení první vylézá z lodě a zabezpečí ji pro snadné vystoupení kormidelníka.

Kormidelník loď zezadu kormidluje, kromě základních záběrů vpřed a vzad ještě odlamuje a přitahuje, tedy na principu páky ovládá špičku a směřuje ji správným směrem. Úkolem kormidelníka je držet loď ve stabilní rovné poloze a zvládat tyto záběry i při vyhýbání se překážce. Kormidelník proto bývá zpravidla zkušenější a silnější osoba.

Součástí kurzu je seznámit účastníky s pravidly organizace skupiny na řece, tedy dohodnout si jasná pravidla, podle kterých se budou všichni řídit. Základní pravidla organizace na řece shrnuji v poslední kapitole.

Před vyplutím je nutné procvičit techniku pádlování v klidném úseku řeky, podle toho si také volíme nástupní místo. Nedoporučuji nastupovat v peřejnatém úseku, nebo těsně nad jezem. Zvolte si takové místo, kde budete moc postupně všichni nastoupit a záběry si vyzkoušet. Až pokud všichni zvládají udržet loď v rovné pozici, můžete vyplout.

Organizace na vodě

Tato kapitola je pouze výčtem základních pravidel, které bychom měli na řece dodržovat. Za první skupina se musí držet pohromadě, měla by se určit první loď, která zastavuje před každým jezem a také loď poslední, za kterou by nikdo neměl zůstat. Posádky vpředu a vzadu skupiny by měly být ty nejzkušenější. Nikdy by se nemělo stát, že nejslabší posádka zůstane daleko za skupinou anebo vypluje před skupinou a první se snaží splout peřeje, které nezná, či snad překonat jez.

Zastavujeme před každým jezem, v dostatečné vzdálenosti, na doporučeném a vhodném místě (dle kilometráže). Jez si vždy prohlédneme a překonáváme jej postupně s celou skupinou. Pokud si nejsme jistí bezpečností jezu, přeneseme ho. Kilometráže nám radí, kde se dá jez bezpečně sjet, ale bezpečnost jezu se mění v souvislosti s průtokem vody.

Pomáháme ostatním při jakémkoliv problému – pomoc při chytání plovoucího materiálu, při vylévání lodě. Nikoho nenecháme za skupinou, pokud má problém.

Pokud jsme skupina plnoletých osob, odpustíme si alkohol na řece. Tím spíš, pokud jsme vodáci nezkušení. Nejvíce tragédií na vodě je spojených s požíváním alkoholu během plavby.

Literatura

PTÁČEK, Petr. *Bezpečně na tekoucí vodě*. Albis International. Ústí nad Labem: 2006. 104 stran

http://www.chatapolesi.net/ke_stazeni/obecne/bezpecnost.pdf

<http://www.ingetour.cz/pujcovna-lodi-raftu/skoleni-instruktoru-vodni-turistiky>

<http://www.povoda.cz/doma-na-vodu>

Přílohy

Obrázek č. 1

Obrázek č. 2

Obrázek č. 3

Obrázek č. 4

Obrázek č. 5